

Enskild motion

Motion till riksdagen 2017/18:2802

av **Ida Drougge (M)**

Reformera det kommunala utjämningsystemet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det kommunala utjämningsystemet ska ses över i syfte att göra det enklare och mer överblickbart och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inte översynen ska syfta till att inte utjämna utfall och faktorer som kommun och landsting bör och kan påverka och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att översynen ska syfta till att sänka marginaleffekten i det kommunala utjämningsystemet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att översynen ska syfta till att inte ställa kommuner mot varandra, utan i stället låta staten till 100 procent kompensera de kommuner som bör kompenseras och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att översynen ska syfta till att möjliggöra för staten att dra in utjämningsbidrag till kommuner som inte tar ansvar för sin ekonomi och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Det kommunala utjämningsystemet är minst sagt komplicerat. Det sägs att antalet människor som fullt ut förstår systemet går att räkna på en hand. Tanken med skatteutjämningsystemet är att korrigera förutsättningar som kommuner inte kan eller bör ändra på. Ta till exempel en kommun som har så bra LSS-vård att många med detta behov flyttar till kommunen. Det bör inte bli en ekonomisk nackdel för kommunen. Samma sak om det plötsligt föds många fler barn i en kommun, eller är många fler äldre som lever längre. Det ska inte få för stora negativa ekonomiska konsekvenser.

Systemet fungerar dock inte så som det är tänkt längre. Framför allt utjämnas faktorer som kommuner både kan och borde styra. Arbetslöshet är kanske det värsta exemplet. År efter år kan kommuner ha en kontraproduktiv social- och arbetsmarknadspolitik som förpassar människor till bidrag och utanförskap istället för jobb och egenförsörjning.

På detta sätt undergräver utjämningsystemet kommunernas drivkrafter att ta ansvar för allt ifrån byggande till ekonomin i stort. Genom att kompensera för dåligt beteende och straffa ansvarstagande kommuner så skapas dåliga incitament för långsiktigt ansvarstagande vad gäller ekonomistyrning och kvalitet på verksamheter.

Genom att förändra utjämningsystemet kan vi minska slöseri med skattepengar och skapa incitament för kommuner att ta ansvar i alla led. Samma incitament skulle mest troligt också förbättra både företagsklimat och utbildningssystem.

I rapporten ”Kommunallråd utan ansvar” visar rapportförfattarna från Timbro att utjämningsystemet har en marginaleffekt på hela 95 procent, vilket ibland till och med kan straffa kommuner som arbetat för att förbättra tillväxten. Utöver detta belönas kommuner som gör fel. I vissa kommuner så som exempelvis Sundbyberg är marginaleffekten 100 procent, vilket gör att kommunen går back om de får en person att arbeta istället för att leva på bidrag.

Vidare leder utjämningsystemet till att kommunalskatterna höjs, både hos kommuner som betalar och som tar emot pengar, eftersom intäkterna från skattehöjningar tillfaller kommunen samtidigt som samma kommun kompenseras för de negativa ekonomiska effekter högre skatter har.

Det kommunala utjämningsystemet behöver reformeras i syfte att förenkla det, så att det blir överblickbart. Exempelvis skulle ett system som utjämnar efter schablonersättning vara både enklare och bättre. Vidare behöver systemet ändras så att enbart förutsättningar utjämnas, utan att ta bort incitament till att öka sina intäkter. En schablonersättning skulle tjäna även detta syfte. Schablonens syfte bör vara att utjämna demografiska förutsättningar som åldersfördelning, andel studenter, andel utrikesfödda, andel med högre utbildning och så vidare.

En genomgripande reform av utjämningsystemet behöver utredas vidare. En åtgärd som vore relativt enkel att genomföra är att inte omfördela mellan kommuner. Istället kan staten kompensera de kommuner som idag får pengar i systemet. Då ställer vi inte kommuner emot varandra och låter bli att straffa de kommuner som tar ansvar. Redan idag skjuter staten till pengar i systemet, så det vore en förhållandevis enkel reform att genomföra.

Vidare borde vi överväga möjligheten att dra in utjämningsbidrag till de kommuner som inte tar ansvar för sin ekonomi. Malmö och Göteborg är utjämningsystemets största bidragsmottagare och fick 2017 hela 4,9 respektive 2,4 miljarder kronor i bidrag. Detta samtidigt som man inte ser över och effektiviserar sina system utan tvärtom, i exempelvis Malmö ökar framtida driftskostnader genom att bygga inte bara *en* simhall utan två.

Krav på motprestation och riskerat indraget bidrag skulle kunna tillämpas innan utjämningsystemet är reformerat, för att snabba på kommuners arbete med budgetkontroll. Därför bör det kommunala utjämningsystemet reformeras i syfte att

- göra det enklare och mer överblickbart
- inte utjämna faktorer som kommun och landsting bör och kan påverka, så som arbetslöshet

- sänka marginaleffekten
- inte ställa kommuner mot varandra, utan istället låta staten till 100 procent kompensera de kommuner som bör kompenseras
- möjliggöra för staten att dra in utjämningsbidrag till kommuner som inte tar ansvar för sin ekonomi.

Ida Drougge (M)